

۱۵۲۱۲۶۵

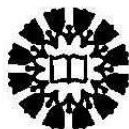
نظریه‌های جامعه‌شناسی

دکتر غلامعباس توسلی

www.ketab.ir

تهران

۱۴۰۰

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی

علوم اجتماعی ۱

توسلی، غلامعباس، ۱۳۱۴ -

نظریه‌های جامعه‌شناسی / غلامعباس توسلی. — تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۸۶.

چهارده، ۵۳۸ ص.: مصور، نمودار. — («سمت»؛ ۲۸. علوم اجتماعی: ۱)

ISBN 978-964-530-140-6

بها: ۸۵۰۰۰۰ ریال.

Gholam-Abbas Tavassoli. Sociological Theories.

پشت جلد به انگلیسی:

چاپ اول: زمستان ۱۳۶۹، چاپ سیزدهم: بهار ۱۳۸۶ (با اضافات و اصلاحات)، چاپ

بیست و یکم: بهار ۱۴۰۰.

واژه‌نامه.

کتابنامه.

۱. جامعه‌شناسی. الف. سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)،

پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی.

۳۰/۱/۰۱

ن ۹۲ ت/ ۶۰۶ HM

۱۳۸۶

۲۲۷۰۷۵۶

شماره کتابشناسی ملی

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی

نظریه‌های جامعه‌شناسی

دکتر غلامعباس توسلی

چاپ اول: زمستان ۱۳۶۹

چاپ سیزدهم: بهار ۱۳۸۶ (با اضافات و اصلاحات)

چاپ بیست و یکم: بهار ۱۴۰۰

تعداد: ۱۰۰۰

حروفچینی و لیتوگرافی: سمت

چاپ و صحافی: مشعر

قیمت: ۸۵۰۰۰۰ ریال. در این نوبت چاپ قیمت مذکور ثابت است و فروشندگان و عوامل

توزیع مجاز به تغییر آن نیستند.

نشانی ساختمان مرکزی: تهران، بزرگراه جلال آل احمد، غرب پل یادگار امام (ره)،

روبه‌روی پمپ گاز، کدپستی ۱۴۶۳۶، تلفن ۰۲-۴۴۲۴۶۲۵۰.

www.samt.ac.ir

info@samt.ac.ir

هر شخص حقیقی یا حقوقی که تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشر، نشر یا پخش یا عرضه یا تکثیر یا تجدید چاپ نماید، مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	گشایش کتاب
۳	فصل اول: کلیات
۳	تعریف نظریه
۷	کاربرد نظریه
۱۰	فایده نظریه
۱۲	رابطه فرضیه و قانون
۱۳	مفروضات زمینه‌ای و مفروضات مسلم
۱۴	پیوستگی مکاتب و نظریه‌ها
۲۱	طبقه‌بندی نظریه‌ها و مکاتب جامعه‌شناسی
۲۱	الف) طبقه‌بندی برحسب کشورها
۲۲	ب) نام‌گذاری برحسب رشته علمی پیوسته به جامعه‌شناسی
۲۲	ج) طبقه‌بندی براساس گرایشهای علمی و شقوق فرعی آن
۲۵	مفاهیم کلیدی
۲۵	پرسشها
۲۵	یادداشتها
۲۶	منابع برای مطالعه بیشتر
۲۷	فصل دوم: مثبت‌گرایی
۲۷	مقدمه
۲۸	بخش اول: اصول و مبانی
۲۸	۱. مفهوم مثبت‌گرایی
۲۸	۲. منشأ و تکوین مثبت‌گرایی

۳۰	
۳۶	۳. جنبه‌های مختلف مثبت‌گرایی
۳۷	۴. شاخه‌های مثبت‌گرایی
۳۷	مثبت‌گرایی اجتماعی
۳۸	مثبت‌گرایی تکاملی
۳۸	مثبت‌گرایی منطقی
۳۸	بخش دوم: آرای صاحب‌نظران معروف جامعه‌شناسی اثباتی
۴۰	اگوست کنت
۴۱	قانون حالات سه‌گانه
۴۲	طرز بررسی و ارزیابی این قانون
۴۴	مبنای جامعه‌شناسی کنت
۴۶	میانی جامعه‌شناسی امیل دورکیم
۴۸	گستره تفکر دورکیم
۴۹	روش‌شناسی دورکیم
۵۵	نقد و نظر
۵۷	نتیجه‌گیری
۵۷	مفاهیم کلیدی
۵۸	پرسشها
۶۲	یادداشتها
	منابع برای مطالعه بیشتر
۶۳	
۶۳	فصل سوم: تطور‌گرایی
۶۷	مقدمه
۶۷	بخش اول: زمینه پیدایش و توسعه تطور‌گرایی
۷۱	سابقه تاریخی
۷۲	خاستگاه تطور‌گرایی در جامعه‌شناسی
۷۲	(الف) توسعه دانشهای جدید و علم‌گرایی قرن نوزدهم
۷۳	(ب) فلسفه تاریخ
۷۳	(ج) نظریه تکاملیون در زیست‌شناسی
۷۳	(د) علم تاریخ
	بخش دوم: برخی نظریه‌ها و دیدگاههای تطور‌گرا در جامعه‌شناسی

۷۴	ابن خلدون
۷۵	مردم‌شناسان تطور‌گرا
۷۵	مورگان
۷۶	ادوارد تایلور
۷۶	فریزر
۷۷	اسپنسر
۸۰	داروین‌تسم اجتماعی
۸۱	والتر باگست
۸۲	لودویک گمپلویچ
۸۳	ناویکو
۸۴	کارل مارکس
۸۷	مکتب تطور‌گرایی در امریکا (انتقال داروین‌تسم اجتماعی به امریکا)
۹۰	سایر تطور‌گرایان
۹۰	راتزن هوفر
۹۰	آشیل لوریا
۹۰	بنیامین کید
۹۱	آدلف کست
۹۱	بخش سوم: تطور‌گرایی نوین
۹۴	نقد و نظر
۱۰۰	مفاهیم کلیدی
۱۰۰	پرسشها
۱۰۱	یادداشتها
۱۰۴	منابع برای مطالعه بیشتر
۱۰۵	فصل چهارم: ساخت‌گرایی
۱۰۵	مقدمه
۱۰۶	بخش اول: اصول و مبانی
۱۰۶	تاریخچه ساخت‌گرایی
۱۰۶	معنی ساخت
۱۰۹	راد کلیف براون

به نام خداوند جان و خرد
کز این برتر اندیشه برنگذرد

گشایش کتاب

کتاب نظریه‌های جامعه‌شناسی، حاصل پژوهش، کنکاش، تدریس و مطالعه چندین ساله در متون جامعه‌شناسی و آثار مختلف است. اگرچه آغاز مطالعات نگارنده به سالهای قبل از انقلاب اسلامی باز می‌گردد، تنظیم مطالب به صورت حاضر و خاصه تصمیم به انتشار، در چند سال اخیر اتخاذ شد؛ زیرا که درس «نظریه‌های جامعه‌شناسی» در رشته علوم اجتماعی و گرایشهای مختلف آن در دوره‌های کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری دانشگاهی عمومیت یافت. برخی فصلها و بخشها، ضمن تدریس در دانشگاه، در سمینارهای «حوزه و دانشگاه» نیز مطرح شد و مورد نقد و بررسی همکاران و محققان ارجمند قرار گرفت. لیکن بخش عمده این اثر، برای نخستین بار منتشر می‌شود.

کتاب از دوازده فصل تشکیل شده است: در سه فصل نخست، تعاریف و مفاهیم و نظریه‌های زیربنایی جامعه‌شناسی، مانند «تئوری گرایبی و تطور گرایبی» به تفصیل آمده است؛ از فصل چهارم به بعد، نظریه‌های شناخته شده‌ای همچون ساخت گرایبی و کارکرد گرایبی مورد بحث و بررسی قرار گرفته، و در چهار فصل دیگر دیدگاهها و گرایشهای جدیدی، مانند «کنش متقابل نمادی»، «پدیدارشناسی»، «مبادله» و «روش‌شناسی مردمی» تشریح شده است.

هر فصل کتاب به چند بخش عمده تقسیم شده است: در بخش اول مفاهیم، نظریه‌ها و اصول هر مکتب، و در بخشهای دیگر معرفی آثار و آراء صاحب‌نظران به نام آن مکتب مطرح شده است. در پایان هر فصل، «مفاهیم کلیدی»، «پرسشها»، «یادداشتها» و «فهرست منابع و مآخذ» ارائه شده است. طرح مذکور تقریباً در تمامی فصلها رعایت شده است، به این امید که درک مطالب و فراگیری آن را تسهیل کند. امیدوارم که صاحب‌نظران نقایص و کمبودها را به دیده اغماض بنگرند و در صورت تمایل به نگارنده متذکر شوند تا در مجلدات دیگری که در دست تهیه است، جبران گردد.

در اینجا لازم می‌دانم که از استادان و همکاران ارجمند آقایان دکتر احمد احمدی و دکتر باقر ساروخانی که کتاب را یک بار مطالعه کرده و نکات مفیدی را متذکر شده‌اند و از آقای دکتر غلامحسین غلامحسین زاده ویراستار محترم کتاب و آقای یوسف اباذری به خاطر همکاریهای مؤثرشان و از دیگر همکاران و به‌ویژه دانشجویانی که به‌طور مستقیم و غیرمستقیم مرا یاری کرده‌اند، سپاسگزاری کنم.

والله التوفیق و علیه التکلان

غلامعباس توسلی